

offesa, que en les batalles me fas ésser victoriós e *triümfant*, e en amor ---», JoMartorell (Ag. III, 225).

Encara més sovint com a mer epítet: «l'alt *triümpfant* Cupido, déu d'Amor» hendecasil·lab del barceloní Romeu Llull (anys 1460-80), en *Consistori d'Amor*, v. 1 (facsimil); en Rofs de Corella (*AlcM*), i en el *Tirant*, ja en l'autèntic: «los màrtirs --- han batallat contra los infels, e han obtesa gloriosa corona de martiri e *triümfant* glòria, confortat lo lur virtuós ànimo per la divina potència» (Ag. I, 31.12f.); i a cada pas en el detestable estil del grosseríssim i piràtic «continuador»: «ab *triümfant* victòria» (cap. 430), «del *triümfant* dinar ---» (Ag. IV, 398). D'on *triümfantment* [poeta S. xv, *AlcM*]; «los penons e standarts de les invencions *triümpfantment* se desplegaven», *Tirant* (Ag. IV, 403; Riq., 1239.13f.). *Triümfador* [*triümfador*, *DTO*. 1647].

Triümfal, des de la fi del segle xv [Fenollar]: «lo rey de Feç, ab molta cavalleria per acompanyar al virtuós Tirant, ab honor excelsa lo portaren a sa *triümpfal* tenda» (JoMartorell, Ag. IV, 281.13, id. en la pri.; erròniament *triümfal* Riq., 1143.2). «TORRENT DE PAREYS. Enmig de nues serres encrespades, / ones petrificades / del vell món remogut en temporal, / sembla que ls genis del terror s'uniren / y fins al mar s'obriren / aquest passatge per carrer *triümfal*», Costa, 1905 (v. 6); «Columnes d'alabastre, de prodigiós bocell, / com mai sobre la terra n'esculpirà el cisell, / s'apleguen formant pòrtics i vastes galeries, / i sembla que allà esperen, com exornades vies, / el *triümfal* passatge de mítiques legions... / Majors altres columnes, surgint de l'ample fons / ---», id., *La deixa del geni grec*, v. 223. *Triümfament*.

Trumfar ['vèncer, triomfar', 1555, Despuig, *Coll. de Tortosa*, 26, 27], 'guanyar amb trumfo' [Belu.]. Familiarment generalitzat per 'menar gran luxe, dar-se vida pròdiga': «en aquest Bna., --- d'allà on no n'hi ha, no'n pot rajar; però el cert és que la gent *trumfa* ---», Robert Robert (*Un tros de paper*, 1864). *Trumfet* [Lab.]. *Retrumfar*.

1 D'aquest només em consta amb o, V. infra (*triümfal*) encara que *AlcM* li pengi una u fraudulenta amb un *triümfador*, però el poeta, que sabia mesurar bé els versos, el que va escriure en *El Pi de Formentor*, no és *triümfador*, sinó «y vencedor espolsa, damunt les nuvolades, / sa cabellera real» (v. 29).

2 Les formes de la vocal en els derivats ja s'entén que són sempre amb u en els medievals i amb o en els moderns, encara que per no fer-me enutjós repetint, encapçalo *triomfar*, *triomfant*, la nota de cada un; sense canviar res en les cites dels textos, naturalment.

Trions, V. tres *Trip*, V. tribu (TRIBUT)

TRIPA, mot comú a totes les llengües romàniques d'Occident, d'origen incert; com que s'aplica especialment als intestins de l'home i de l'animal esventrats, potser es va extraure del verb *estripar*, que provindria del ll. *exstirpare* 'arrencar', en el sentit d'«esqueixar o

obrir el ventre»; però més aviat hem de comptar amb la probabilitat d'un origen pre-romà (potser sorotàptic), cf. els noms propis epigràfics DRIPP(1)A i l'arrel balto-eslava DRIP/DRAP: per a 'estripar, esqueixar': eslovè *dripati* 'tenir diarrea', txec i búlgar *dripa* 'parac' i el mot romànic pre-romà DRAP, cast. TRAPO. □ 1.ª doc.: és enterament infundada la suposició que, en català, sigui un mot recent, o estrany a part del domini, car es troba, constantment i pertot, des dels orígens, ja l'a. 1184.

En la doc. més antiga, com és natural, el mot no pot aparèixer gaire com a terme de carnisseris ni de fisiòlegs, però sí que ja hi és freqüent com a nom de teles, mot evidentment idèntic a l'altre, del qual passa per ser aplicació figurada (cosa inobjetable en principi). En un doc. ross. de 1184 són tires de drap aplicades a unes armes o blasó: «unam loriam et meas armas cum *tripis*» (*InvLC*, 279); i després, sovint, dit sempre de draps i peces de vestir: «una almetxia de *tripa* pro balneando, et una tovallola de *tripa*» Cotlliure a. 1385 (R408), «un jaque de *tripa* negra» (R-191), «duo dalmàtiques de *tripa* de vellut negre» Elna a. 1561; veg. més detalls en l'*InvLC* d'Alart, si bé és a tort que les dades d'aquest mot hi van intercalades amb cites de *trepas* 'brodat, obra foradada', mot ben independent.

Onofre Pou confirma i concreta aquest ús: «roba de chamellot ---; roba de vellut de *tripa*: vestis lanea heteromalla» (*Theas. Puer.*, 316), que també tenim en el poema de JRoig: «del temps de chapes / sou, e d'antany, / --- / sonau tabal / o cornamusa? / També s'hi usa / sonar laüt, / e lo vellut / de *tripa*, groc / e calçar çoc, / pus alt lo dret» (*Spill*, 2753, veg. el comentari que hem donat d'aquest passatge a SOC); i encara en un inv. de Cervera de 1789: «dues bosses de corporals, la una de *tripa* vermella, y la altra de domàs vermell; it. casulla, estola y maniple de *tripa* vermella ab sarrell de seda; ---; it. una cuberta [de llit] de *tripa* florejada, vermella ---; *tripa* carmesina florejada --- vuyt cubertes de tamborets, de *tripa*; it. dotze cubertes de cadira, del mateix» (*DAG.*)¹

En tot cas comprovem que el mot també s'usava, des dels orígens, en l'acc. fisiològica, de l'home i del bestiar: car ja consten llavors els *tripers* dels escorxadors, en una prohibició ross.: «a totz los *tripers* e *triperes*: qui gaus lavar ventres ---» a. 1364 (*InvLC* 4.453); el *DAG.* troba un plat o guisat de *tripes de vedell* en algun text del S. xiv i del xv. De persones: «--- En lo arquebisbat de Culunya, havia un cavaller ---, qui era gran taffur; e --- guanyava a tots aquells qui ab ell jugaven; e --- lo diable, en forma d'om venc a jugar ab ell --- lo qual --- guanyà tots quants diners lo cavaller tenia ---; e lo diable --- dix: —Temps és que ns en lexem, car tost serà de dia—, e pres lo cavaller per lo braç, e alçà-lo, e foradà la cuberta de la casa --- e axí con lo n traïa, en les bigues, que s trencaren, e les taules, romangueren los budells e les *tripes* del dit cavaller; --- levà ab si a mal loc lo cors e la ànima ---; e foren trobats los dits budells, que staven ---», *Eiximplis* (recull Ag., § 394, II, 21).

Com és sabut una de les aplicacions preferents de